

הוצגה בבגדאד גוויתו לעיני מצלמות העולם

השנייה

בהפיכה צבאית, מגואלת בדם השליטים הקודמים.

או, ב'14 ביולי 1958, שלטו בעיראק בית-המלוכה ההאשמית ומשרתם הנאמן נורי אל-סעיד. גנרל קאסם, ואלוף צעיר בשם עבד אל-סלאם מוחמד עארף, היו מפקדים קרביים. קאסם היה מפקד הדיביזיה החמי-שית של חיל-הרגלים המלכותי, עארף מפקד החטיבה ה-20 באותה דיביזיה.

הימים היו ימי מתיחות בירדן ההאשמית, נוכח איחוד סוריה-מצרים. העוצר, הנסיך עבד אל-אילאה, הבטיח לשגרתיגבורת עיראקית לבידורו חוסיין הירדני. היא החליט לשלוח את הדיביזיה החמישית. אנשי המרד ידעו של נורי אל-סעיד הזהירו את העוצר: קאסם ועארף אינם מהימנים די הצורך. העוצר משך את כתפיו בחוסר-אמון. אך כדי להרגיע את אנשי המודיעין הורה למפקדת הדיביזיה החמישית להעביר את יחידותיה לגבול הירדני מבלי להתקרב לבגדאד, ובשעות הלילה, למחרת היום בו נתן את פקודת-התווה שילם עבור כך ב'חיו. קאסם ועארף עלו בראש חייליהם על בגדאד, הסתערו על ארמון המלך, כבשו את תחנת השידור.

עארף, בראש החטיבה ה-20, היה אחראי לכיבוש ארמון המלך. חייליו הסתערו עם שחר, הדהימו את המלך הצעיר ואת דורו העוצר כשהם לבושים בפיג'אמות. השניים ניסו לקשור מגע עם המתקוממים, אך ה'חיילים פתחו עליהם באש — בפקודתו הי'אישית של עארף.

שעות ארוכות צעדו ההמונים באחת התהלוכות המבעיתות ביותר של ההיסטוריה המודרנית. אחרים נשא את ראשו הכרות של העוצר, אחרים גררו את גופתו המשו'סעת. יתר בני הבית ההאשמי נצודו כמו חיות-בר, הוצאו להורג בשיטתיות.

★ ★ ★

לבון — וחזרה

קשיים של המשטר החדש צמחו מבפ'ן ונים. קאסם, רווק בן 43, היה חדור אמונה משיחית ביעודו הלאומי. הוא ראה את עצמו כשליח הגורל, העומד מעל לכל הכתות והגופים בארצו. עארף, שהיה צעיר ממנו בחמש שנים, וחדור האמונה הסוציאליסטית של אל-בעת, ראה את עצמו מוביל את עיראק אל חיק האיתוד הכלל-ערבי. מיד אחרי ההפיכה טס עארף לדמשק, התחבק עם גמאל עבד אל-נאצר על מרפסת ארמון הנשיא (ראה שער), והבטיח את הרחבת האיגוד הרע"מי, דבר שלא מצא חן בעיני קאסם משני טעמים: הוא לא שש לרעיון הסמיעה באימפריה נאצרית; ואם איחוד — אוי יעשה זאת הוא עצמו, לא סגנו.

בהודמנות הראשונה הרחיק את סגנו ה' שאפתן מבגדאד. כי לא רצה שיעשה עמו מה שעבד אל-נאצר עשה עם מוחמד נגיב. הוא שלח את עארף להיות שגריר עיראק בגרמניה המערבית. הימני היה כה נחפז, שממשלת בון שמעה עליו לראשונה משידור ראדיו בגדאד. אולם עארף לא הספיק לה' גיש עבד אל-נאצר, הוא נסע לקאהיר, נפגש עם עבד אל-נאצר לשיחות סודיות. אך חזר לבון, שיכנעו אותו שליחי קאסם לטס לבגדאד.

קאסם האשימו בניסיון לרצוח אותו ולה' פיל את המשטר, ופאול אל-מהדאוי הודרו לזון אותו למיתה. התהליך הקלאסי, בו אוכלת כל מהפכה את בניה, הגיע לעיצומו. אך עבד אל-כרים קאסם הפסיק את פעולת השניים הגורסות לפני שפגעו בסגנו. כי משך תקופה ארוכה היו השניים ידידים, עוד מהתקופה בה היה קאסם מפקדו ומד' ירכו של עארף בבית-הספר לקציני מטה של הצבא העיראקי. הקשר נגד בית-המלוכה קירב את השניים עוד יותר, וקאסם הפך ב'בית אצל משפחת עארף. על כן מיאן לתת את ההוראה להוציא את גזר הדין לפועל.

ראדיו קאהיר תקף אותי, ניבא לו את המחת החטוף, אשר באמת השיג אותו לבסוף. "הוא מרעיב את משפחת עארף ה' גיבור!" הטיח קריין סאות אל-ערב. אך קאסם המשיך לבקר אצל משפחת סגנו, שעה שזה נהנה מתנאים מיוחדים בבית

הסוהר. לבסוף, עם פירוק רע"ם חנן אותו, החזיר לו את דרגתו הצבאית ושילם לו כ-50 אלף ל"י פיזיויים על הצצר שגרם לו. כאשר היה דרוש השבוע אישור פורמאלי של גורדין המחת נגד קאסם, לפני שיוצא לפועל, היה זה עבד אל-סלאם עארף, הנשיא החדש, שנתן את האישור. הוא חתם על פקודת ההוצאה-להורג.

★ ★ ★

אומן הביתור

הפלא הגדול הוא, שקאסם הצליח להחזיק מעמד משך זמן כה רב. בני' בוד לעבד אל-נאצר, לא היתה לו אישיות מושכת. הוא היה אדם נמוך, בעל קלסטר חד ומקומט, דיבר בקול דק ומקוטע. ובכל זאת נהניג פולחן-אישי קיצוני. בכל שני דורי ראדיו בגדאד קראו לו "המנהיג ה' אחד והיחיד". בכיכרות הראשיות של בגדאד הציב פסלים של עצמו, במקום פסלי בני בית-המלוכה והאנגלים.

29 פעמים ניסו לרצוח אותו. פעם הצלי'חו חמישה אקדחנים לפגוע בו ב'43 כדור'ים, שעה שנסע במכוניתו ברחוב ראשיד בבגדאד. נהגו ושוטר אחד נהרגו באותה התנקשות — אך האחד-היחיד ניצל ממתח. הוא יצא מבית-החולים כעבור שלושה הודשים, מושק בכתפו ובזרועו השמאלית. נדמה היה, כי לא נותר עוד גוף אחד בעיראק שלא שוא את קאסם ורצה לסלקו. קאסם, בערבית פירושו מבתר, מפריד. גמאל עבד אל-נאצר כינה אותו "קאסם אל-ע'י ראקי". מבתר עיראק, והוא היה כזה: אומן מושלם של תורת הפרדיגמטול.

האתגר הראשון לשלטונו נראה המסוכן ביותר. במוצול הצפונית התקומם במארס 1959 מפקד-החטיבה בשם עבד אל-והאב אל-שואף. הוא טען כי עבד אל-כרים קאסם בגד בעקרונות הלאומיות הערבית וקרע את דגל האחתה שהונף על ידי גמאל עבד אל-נאצר. נגד הקצינים הלאומים של אל-שואף הקים קאסם מיליציה קומוניסטית, שהייתה ראש-מחץ בהתקפה על מתנה אל-שואף. מפקד החטיבה נהרג בידי משרתו, סמל

אחים לדגל

עארף ועבד אל-נאצר מרימים יד להמון המריע, בדמשק. אותה תקופה דגלו שניהם ברעיון האיחוד המדיני של ארצות ערב. מאז הצטננה התלהבות מפלגת הבעת לאיחוד, אחרי שלא הוכיח את עצמו בסוריה.

כשלוף האיחוד הרע"מי לימד את הקצינים, כי שוב אין טעם להעמיד בראש מאוייהם את סיסמת האיחוד הערבי. הם החלו מדב'רים יותר ויותר על רפורמות חברתיות, על חריות אורחיות, על שלטון דמוקראטי ועל מדיניות נייטרלית ועיקבית בזירה הבינ'לאומית. בכל השטחים האלה איכזב אותם קאסם קשות.

השליש ההפכף חש ברוח-האיבה הנוש'בת בקרב הקצונה. לפני שבוע אף פיטר כמה עשרות קצינים, אשר סוכניו המרובים הסניגו כקושרים-בכות. אך צעד זה לא עזר לו. להיפך: הוא רק זירז את הבשלת הקשר.

ביום השישי האחרון המריאו מטוסי'הסילון מחבאניה, בפיקוחו של אלוף-מישנה עבד אל-ראזק. ואילו בתוך בגדאד עצמה נתן אלוף-מישנה אחר, כרים מוסטפה נצרת, את הפקודה לצנחניו לפתוח בהסתערות הסופית על מעונו של האחד-היחיד.

ידידה מן הבמה

אחרי 55 חודשי שלטון בא הקץ לעבד אל-כרים קאסם, אשר ב'י' נצחונו צעד ברחובות בגדאד כשהוא חמוש באקדוח ובתת-ימ"קלע.

עארף עורף

הוא חי הודות לקאסם, אשר דן אותו למיתה, אך חנן אותו והוציאו מבית הסוהר. כשנפל קאסם לידו, לא היסס עארף: נתן פקודה להמיתו.